

28.5.2024

VN/1427/2024
VN/1427/2024-OM-13

Ympäristöministeriö

Oikeusministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Yleistä

Ympäristöministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta. Esityksen tarkoituksena on tehdä EU:n fluoratuista kasvihuonekaasuista annetun asetuksen (EU) N:o 573/2024 ja otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun asetuksen (EU) N:o 590/2024 vuoksi tarvittavat muutokset kansalliseen lainsäädäntöön. Esityksen mukaan ympäristönsuojelulain 17 luvussa olevaa henkilöiden ja toiminnanharjoittajien pätevyintijärjestelmää mukautettaisiin EU-sääntelyn edellyttämällä tavalla. Lisäksi EU-sääntelyä täydennettäisiin henkilöiden ja toiminnanharjoittajien pätevyyskoskevilla kansallisella sääntelyllä. Oikeusministeriö lausuu esitysluonnoksesta seuraamussäännöksiin ja henkilötietojen suojaan liittyvien seikkojen osalta.

Seuraamussäännöksistä

Seuraamussäännöksiä koskevat muutokset ovat lähinnä teknisiä, joilla sääntely ja sen viittaukset päivitetäisiin vastaamaan uusia asetuksia. Ehdotetun 225 §:n 1 momentti sisältäisi lisäksi uuden 7 a kohdan. Uusi kohta erottaisi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 166/2006 rikkomisen eri kohtaan (7 a) F-kaasu- ja otsoniasetusten rikkomisesta (7 kohta).

Vaikka 225 §:ään ehdotetut muutokset ovat ennen muuta EU-sääntelystä seuraavia teknisiä muutoksia, pykälä on ongelmallinen niin kutsuttujen blankokriteerien valossa. Kyseinen ongelmallisuus liittyy jo nykyisin voimassa olevaan muotoiluun. Oikeusministeriö katsoo, että 225 §:ää muutettaessa tulisi ottaa huomioon blankotyypisiä rangaistussäännöksiä koskevat kriteerit (ks. Lainkirjoittajan opas, jaksot 4.2.3 ja 12.10.4 sekä PeVM 25/1994 vp, s. 8, 27–28).

Ehdotetun 225 §:n 7 kohta sisältäisi muun muassa viittauksen ehdotettuun 165 §:ään. Ehdotetusta 165 §:stä puuttuu pilkku ilmaisujen ”Energiaunionin ja ilmastotoimien hallinnosta” ja ”Euroopan parlamentin ja neuvoston” välistä.

Esityksen yleisperustelujen mukaan hallinnollisten seuraamusmaksujen sisällyttämistä ympäristönsuojelulakiin tarkastellaan myöhemmin yhdessä saman aikaisesti täytäntöön pantavien ympäristösäädösten kanssa (esim. s. 16). Yleisperusteluihin olisi aiheellista lisätä maininta myös rikosoikeudellisista rangaistussäännöksistä, joihin ympäristönsuojelulain 224 § viittaa. Rikoslain 48 luvun 1 §:n

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Oikeusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 25
00023 Valtioneuvosto

Eteläesplanadi 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 1606 7730
+358 9 1606 7730

kirjaamo.om@gov.fi
oikeusministerio.fi

1 momentin 2 h–i sekä 5 b–c kohdat sisältävät viittauksia nyt kumottuihin F-kaasu- ja otsoniasetuksiin. Luonnoksessa ei ole tästä mainintoja. Rikoslain muutokset toteutetaan niin kutsutun ympäristörikosdirektiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1203 ympäristön suojelusta rikosoikeudellisin keinoin ja direktiivien 2008/99/EY ja 2009/123/EY korvaamisesta) täytäntöönpanon yhteydessä. Tästä olisi kuitenkin syytä lisätä selventävä maininta eri seuraamusjärjestelmien vaikuttaessa toistensa sovellettavuuteen ja ympäristönsuojelulain rikkomisen sanktiointiin.

Henkilötietojen suoja

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutoksia ympäristönsuojelulain 164 §:ään, jossa säädetään kylmälaitteisiin liittyvästä pätevyysrekisteristä ja julkisesta tietopalvelusta. Kuten esitysluonnoksessa on arvioitu, säännöksessä on kyse EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 (jäljempänä yleinen tietosuoja-asetus) soveltamisalaan kuuluvasta henkilötietojen käsittelystä. Esitysluonnoksessa on tehty selkoa yleisen tietosuoja-asetuksen kansallisesta liikkumavarasta ja sen käyttämistä koskevasta perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännöstä. Oikeusministeriö katsoo, että esitettyjen säännösten perusteluita koskien yleisen tietosuoja-asetuksen liikkumavaran käyttöä olisi vielä joiltain osin arvioitava ja täydennettävä jatkovalmistelussa.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa todetaan, että Turvallisuus- ja kemikaaliviraston oikeus käsitellä henkilötietoja ehdotetulla tavalla perustuisi sen lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaisesti hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 26/2017 vp, s. 42, PeVL 2/2017 vp, s. 2, PeVL 44/2016 vp, s. 4). Lainsäätäjän olisi osoitettava, mihin tietosuoja-asetuksen artiklaan henkilötietojen käsittelyä koskevat erityissäännökset perustuvat. Siksi liikkumavara-arviossa olisi tuotava esiin myös yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaiset edellytykset sekä määriteltävä täsmällisemmin pätevyysrekisteriin ja julkiseen tietopalveluun sovellettava käsittelyn oikeusperuste (6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohta).

Sovellettavaa käsittelyn oikeusperustetta arvioitaessa olisi kiinnitettävä huomiota siihen, että yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 154 kappaleen mukaan tietosuoja-asetusta sovellettaessa voidaan ottaa huomioon virallisten asiakirjojen julkisuusperiaate ja virallisten asiakirjojen julkisuutta voidaan pitää *yleisenä etuna*.

Oikeusministeriö toteaa, että muun muassa rekisteröidyn näkökulmasta olisi selkeintä, että esitettävälle henkilötietojen käsittelylle olisi määritelty yksi käsittelyperuste. Käsittelyn oikeusperusteella on vaikutusta muun muassa siihen, mitä yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisia oikeuksia rekisteröidyllä on käytettävissä (ks. yleisen tietosuoja-asetuksen 21 artiklan 1 kohta). Käsittely voi kuitenkin joissain tilanteissa perustua sekä c että e alakohtaan. Hallintovaliokunta (HaVM 13/2018 vp) on katsonut, että asetuksen 6 artiklan sanamuodon perusteella henkilötietojen käsittely voi perustua useampaan artiklassa tarkoitettuun käsittelyn oikeusperusteeseen. Näin ollen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta ja e alakohta voivat olla osin päällekkäisiäkin. Valiokunta on kuitenkin korostanut, että useamman kuin yhden henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteen käyttäminen ei kuitenkaan voi johtaa siihen, että jäisi epäselväksi, mitä oikeuksia rekisteröidyllä sanotun lain mukaan olisi. Tämän tulee käydä aina selkeästi ilmi ehdotetusta lainsäädännöstä.

Säätämisyjärjestysperusteluissa on julkisen tietopalvelun osalta asianmukaisesti arvioitu yleisen tietosuoja-asetuksen liikkumavaraa asetuksen 23 artiklan 1 kohdan osalta. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että liikkumavara-arviossa olisi selkeyden vuoksi keskeistä tuoda esiin myös yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdan mukaiset edellytykset, jotka koskevat henkilötietojen käsittelyä, joka tapahtuu muuta kuin sitä tarkoitusta varten, jonka vuoksi tiedot on kerätty. Lisäksi liikkumavara-arviossa esitettävää sääntelyä olisi arvioitava 23 artiklan 2 kohdan mukaisten sääntelyn vähimmäisvaatimusten kannalta.

Osastopäällikkö

Johanna Suurpää

Erityisasiantuntija

Silja Kantonen

Jakelu YM Ympäristöministeriö

VN/1427/2024-OM-13

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: